

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การค้นคว้าอิสระเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบริการรับทำบัญชี ของสำนักงานสหพัฒนการบัญชี ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดส่วนประสมการตลาดบริการ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริการและทฤษฎีของการบริการ
3. ความรู้เกี่ยวกับธุรกิจการบริการรับทำบัญชี
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดส่วนประสมการตลาดบริการ

จากแนวคิดการตลาดสำหรับธุรกิจให้บริการของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2541, หน้า 334-337) ได้กล่าวไว้ว่าธุรกิจที่ให้บริการจะใช้ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการ (service marketing mix) หรือ 7 P's เพื่อสนองความพึงพอใจแก่กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านการสร้างและการนำเสนอลักษณะกายภาพ และด้านกระบวนการให้บริการ ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ (product) ผลิตภัณฑ์ของธุรกิจบริการได้แก่บริการที่เสนอเพื่อสนองความต้องการของลูกค้าให้พึงพอใจ ซึ่งครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างของตัวสินค้า และสิ่งที่จัดเตรียมไว้บริการลูกค้า เนื่องจากลูกค้าไม่ได้ต้องการเพียงตัวสินค้าและบริการเท่านั้น แต่ยังต้องการประโยชน์หรือคุณค่าอื่นที่จะได้รับจากการซื้อสินค้าและบริการของธุรกิจบริการด้วย

2. ราคา (price) เป็นสิ่งที่กำหนดมูลค่าของผลิตภัณฑ์ในรูปเงินตรา ราคาเป็นเครื่องมือหนึ่งในส่วนประสมการตลาด ราคาสินค้าชนิดหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคุณค่าผลิตภัณฑ์กับราคา ถ้าคุณค่าสูงกว่าราคาจะทำให้เกิดรายได้จากการขาย ราคาจึงเป็นตัวสร้างให้เกิดรายได้จากการขาย และนำไปสู่การสร้างกำไรในที่สุด

3. ช่องทางการจำหน่าย (place) หมายถึงเส้นทางที่ผลิตภัณฑ์หรือกรรมสิทธิ์ของผลิตภัณฑ์เคลื่อนย้ายไปยังตลาด หรือกลุ่มบุคคลและองค์กรซึ่งอำนาจการเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์จากผู้ให้บริการไปยังลูกค้า

4. การส่งเสริมการตลาด (promotion) เป็นการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับข้อมูลระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย มีวัตถุประสงค์เพื่อเตือนความทรงจำ แจ้งข่าวสาร และเพื่อจูงใจให้เกิดความต้องการผลิตภัณฑ์และทำให้เกิดพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อ

5. บุคลากร (people) หรือพนักงาน (employees) ต้องอาศัยการคัดเลือก การฝึกอบรม การจูงใจ เพื่อให้สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าได้แตกต่างเหนือคู่แข่ง พนักงานต้องมีความสามารถ มีทัศนคติที่ดี สามารถตอบสนองต่อลูกค้า มีความคิดริเริ่มมีความสามารถในการแก้ปัญหาและสามารถสร้างค่านิยมให้กับองค์กร

6. การสร้างและการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ (physical evidence & presentation) เนื่องจากบริการเป็นนามธรรมไม่สามารถจับต้องได้ จึงต้องทำให้บริการเป็นรูปธรรมที่ลูกค้าเห็นได้ชัด สิ่งที่แสดงให้ลูกค้าเห็นบริการได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น เครื่องมืออุปกรณ์ ป้าย และความสะอาดของสถานที่ เป็นต้น

7. กระบวนการให้บริการ (process) เป็นขั้นตอนในการให้บริการเพื่อส่งมอบคุณภาพในการให้บริการกับลูกค้าได้รวดเร็วและประทับใจลูกค้า

แนวคิดเกี่ยวกับการบริการและทฤษฎีของการบริการ

ความหมายของการบริการ

วีระรัตน์ กิจเลิศไพโรจน์ (2547, หน้า 37) กล่าวถึง การบริการ (service) มีความหมายอยู่ 2 ระดับ ได้แก่ ความหมายในระดับพฤติกรรม (behavioral approach) และความหมายในระดับสถาบัน (institutional approach)

ความหมายในระดับพฤติกรรม เป็นการมุ่งพิจารณาถึงการบริการในฐานะที่เป็นกระบวนการในการปฏิบัติหรือลงมือกระทำในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยมุ่งตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ ในแง่นี้การบริการจึงเป็นการปะทะสังสรรค์หรือการมีการกระทำระหว่างกันของผู้รับบริการ ซึ่งเป็นความหมายที่เน้นความสำคัญของการบริการในฐานะที่เป็นกิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหว (motion activity)

ความหมายในระดับสถาบัน เป็นการมุ่งพิจารณาถึงการบริการในฐานะที่เป็นเรื่องของการประกอบธุรกิจบริการหรืออุตสาหกรรมบริการ (service industry) ซึ่งถือว่าเป็นสถาบันทาง

สังคมสถาบันหนึ่ง (service as a social institution) ซึ่งมีบทบาทและหน้าที่ต่อสังคมในด้านต่าง ๆ ตามลักษณะของการจัดหมวดหมู่ของการบริการออกตามประเภทหรือกลุ่มของกิจกรรมที่มีส่วนสัมพันธ์ ซึ่งในแง่การบริการตามความหมายที่สองจะมีขอบเขตกว้างกว่าในความหมายแรกหรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่าการบริการตามความหมายในระดับพฤติกรรมเป็นเพียงส่วนหนึ่งของความหมายในระดับสถาบัน

ปลายฝัน สุขารมย์ (2536, หน้า 12) กล่าวว่า การบริการ หมายถึง การกระทำที่เปี่ยมไปด้วยความช่วยเหลือ การดำเนินการที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น: การให้ความช่วยเหลือ

วีรพงษ์ เณลิมจิระรัตน์ (2543, หน้า 11) กล่าวถึง การบริการ หมายถึง กิจกรรมหรือปฏิบัติการใด ๆ ที่กลุ่มบุคคลหนึ่งสามารถนำเสนอให้อีกกลุ่มบุคคลหนึ่ง ซึ่งไม่สามารถจับต้องได้ และไม่ได้ส่งผลของความเป็นเจ้าของสิ่งใด ทั้งนี้การกระทำดังกล่าวอาจจะรวมหรือไม่รวมอยู่กับสินค้าที่มีตัวตนก็ได้

พิทักษ์ ทรุษิม (2538, หน้า 89) กล่าวว่า การบริการ คือ กิจกรรมหนึ่งหรือชุดของกิจกรรมหลายอย่างที่มีลักษณะไม่มากนักน้อยที่จับต้องไม่ได้ ซึ่งโดยทั่วไปไม่จำเป็นต้องทุกกรณีที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างลูกค้ากับพนักงานบริการ และ/หรือลูกค้ากับบริษัทผลิตสินค้า และ/หรือลูกค้ากับระบบของการให้บริการที่ได้จัดไว้เพื่อช่วยผ่อนคลายปัญหาของลูกค้า

ธงชัย สันติวงษ์ (2538, หน้า 62) กล่าวว่า การบริการ เป็นกระบวนการของการปฏิบัติเพื่อผู้อื่น ดังนั้นผู้ที่จะให้บริการจึงควรมีคุณสมบัติที่สามารถจะอำนวยความสะดวกและทำตนเพื่อผู้อื่น ดังนั้นผู้ที่จะให้บริการจึงควรมีคุณสมบัติที่สามารถจะอำนวยความสะดวกและทำตนเพื่อผู้อื่นอย่างมีความรับผิดชอบและมีความสุข

อดุลย์ จาตุรงค์กุล (2542, หน้า 89) กล่าวถึง บริการเป็นผลที่ได้มาจากการปฏิบัติงานที่ประสานระหว่างผู้ส่งมอบกับลูกค้าและจากงานภายในกิจการของผู้ส่งมอบเพื่อให้เป็นตามความต้องการของลูกค้า

โดยสรุปแล้ว การบริการ หมายถึง กิจกรรมที่จัดทำขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการและสร้างความพึงพอใจต่อผู้อื่น

แนวคิดเกี่ยวกับการบริการ

ปรัชญา เวสารัชช์ (2540, หน้า 6) ได้กล่าวถึงการให้บริการโดยสรุปได้ว่า พฤติกรรมและวิธีการบริการของเจ้าหน้าที่บริการมีความสำคัญมากที่สุดในการสร้างความประทับใจในการบริการประชาชน ทั้งนี้เพราะประชาชนได้รับประสบการณ์ โดยตรงจากการสัมผัสกับเจ้าหน้าที่บริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทย ซึ่งยังมีได้พัฒนาเทคโนโลยีบริการซึ่งลดโอกาสสัมผัส

ติดต่อโดยตรงระหว่างเจ้าหน้าที่บริการกับประชาชน เรื่องที่จะทำให้ประชาชนเกิดการประทับใจที่ดีหรืออาจเกลียดชัง ประทับใจ ถ้าได้รับบริการที่ไม่ดีขึ้นกับปัจจัยดังนี้

1. บุคลิกภาพและการปรากฏตัวของเจ้าหน้าที่บริการ โดยแสดงออกในลักษณะต่าง ๆ คือ

1.1 รูปร่างหน้าตา มีหน้าและการแสดงออกนั้นเป็นลักษณะที่เจ้าหน้าที่บริการแสดงให้ปรากฏต่อผู้พบเห็นนอกจากรูปร่างหน้าตา

1.2 เสื้อผ้าและเครื่องประดับ เจ้าหน้าที่ควรแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าที่เรียบร้อยไม่ดูหยาบตามแฟชั่น หากเป็นหญิงก็ไม่ควรให้ดูโป๊ โดยทั่วไปควรแต่งตัวให้ดูเหมาะสมกับการเป็นข้าราชการ คือควรมีความเรียบร้อย ดูแล้วสะอาดตา

1.3 การแต่งเนื้อแต่งตัว การแต่งหน้า แต่งเล็บ ทำผม และการประเทืองร่างกาย ควรแต่งหน้าเพียงเบา ๆ ใช้สีสันทันที่ไม่ฉูดฉาด ผมเผ้าไม่รุงรัง ไม่เป็นทรงที่ดูสะดุดตาทรมาณใจคนดู นอกจากนี้ก็ไม่ควรชโลมน้ำหอมเสียนุ่ง

2. การพุดจาตอบคำถาม ในกรณีการบริการเป็นลักษณะกึ่งอัตโนมัติ ซึ่งผู้รับบริการรู้หน้าที่และไม่ต้องถามซักถาม รวมทั้งให้บริการก็ไม่จำเป็นต้องตอบคำถาม ความจำเป็นต้องพัฒนาการพุดจาและการตอบคำถามก็ไม่มี กรณีดังกล่าวนี้หาได้ยากมากและเป็นเช่นนั้นหน่วยงานบริการก็ควรหาเครื่องจักรมาแทนคนได้ แต่บริการเป็นเรื่องที่เลี่ยงไม่ได้ในการพบปะและการสื่อสาร ผู้รับบริการจะประทับใจในประเด็นต่อไปนี้ มีการยิ้มแย้มแจ่มใสและทักทาย มีการซักถามความต้องการ การอธิบาย วิธีการพุดที่สุภาพ

นันทชัย ปัญญาสุรฤทธิ์ (2541, หน้า 21) กล่าวว่า การให้บริการที่เป็นที่พึงพอใจแก่สมาชิกสังคมนั้น วัดได้ยากแต่ก็ควรมีองค์ประกอบที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจคือ ให้บริการที่เท่าเทียมกันแก่สมาชิกสังคม ให้บริการในเวลาที่เหมาะสม ให้บริการโดยคำนึงถึงปริมาณความมากน้อย ให้บริการที่มีความสืบเนื่องเพื่อที่จะเป็นบริการที่สมาชิกสังคมสามารถรับได้ทุกเมื่อที่ต้องการ การให้บริการต้องได้รับการปรับปรุงให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

ประเภทของการบริการ

ธุรกิจบริการนั้นมีมากมายหลายแขนง เป็นต้นว่า การบริการด้านการเงินธนาคาร การบริการทางการศึกษา การบริการด้านความบันเทิง อย่างไรก็ตามในบรรดาธุรกิจบริการเหล่านั้น ได้จำแนกความแตกต่าง โดยคำนึงถึงเป้าหมายของการบริการเป็นสำคัญแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ (ปรัชญา เวชารัชช, 2540, หน้า 8-10)

1. การบริการทางด้านธุรกิจ (business service) หมายถึง การบริการที่มีลักษณะการดำเนินการในเชิงธุรกิจมุ่งแสวงหาผลกำไรเป็นสำคัญ การบริการในลักษณะนี้มักจะอยู่ภายใต้การ

ดำเนินงานขององค์การบริการ และห้างร้านของเอกชนเช่น การบริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ การบริการเคเบิลทีวี เป็นต้น

2. การบริการสาธารณะ (public service) หมายถึง การบริการที่มีลักษณะการบริการ โดยระบบราชการมุ่งประโยชน์สุขและสวัสดิภาพของประชาชนในสังคมเป็นสำคัญการบริการในลักษณะนี้ ได้แก่ การบริการของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐเช่น การบริการสาธารณะสุข การบริการสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น

องค์ประกอบของการบริการ

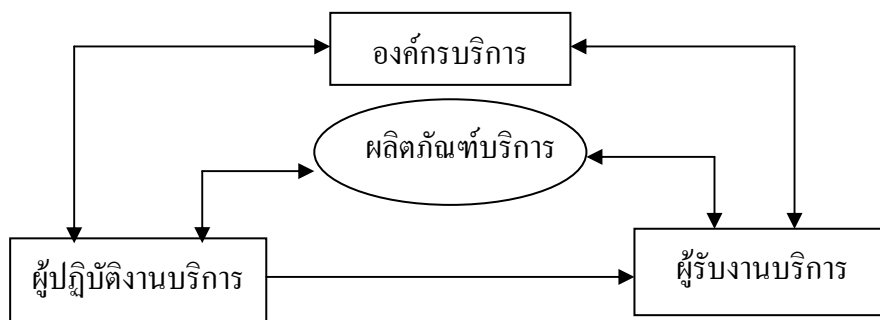
อุตสาหกรรมบริการนั้นมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลในหลายฝ่ายซึ่งต่างฝ่ายก็มีความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดงานบริการ ได้อธิบายถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการบริการว่าประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ

1. ผู้ให้บริการ ซึ่งในที่นี้หมายถึง ทั้งองค์การที่ประกอบธุรกิจบริการและบุคลากรหรือพนักงานที่ทำหน้าที่ในการให้บริการ

2. กระบวนการในการให้บริการหรืออีกนัยหนึ่งก็คือวิธีการให้บริการ

3. ผู้รับบริการ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ก็ยังคงมีความแตกต่างกันไปตามประเภทของบริการ ยกตัวอย่างในเรื่องของผู้รับบริการทางด้านธุรกิจก็หมายถึงเฉพาะผู้ที่มาซื้อบริการนั้น ๆ

ปรัชญา เวสารัชช์ (2540, หน้า 9) ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับโครงสร้างของระบบการบริการว่าโครงสร้างของระบบการบริการทั่วไปจะประกอบด้วยสัมพันธ์ภาพของส่วนต่าง ๆ อันได้แก่ ผู้รับบริการ ผู้ปฏิบัติงานบริการ องค์การบริการ ผลิตภัณฑ์บริการ และสภาพแวดล้อมของการบริการ หากส่วนหนึ่งส่วนใดบกพร่อง หรือไม่สามารถแสดงบทบาทตามที่คาดหวังก็ย่อมส่งผลกระทบต่อให้ระบบการบริการประสบความล้มเหลวได้ ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ได้จากภาพ

ภาพที่ 2.1 โครงสร้างของระบบการบริการ

ที่มา : ปรัชญา เวสารัชช์, 2540, หน้า 10

คุณภาพการบริการ

คุณภาพอาจมีหลากหลายมุมมองที่แตกต่างออกไปขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นผู้วิเคราะห์ แต่คุณภาพนั้นต้องประเมินได้หรืออาจเขียนออกมาเป็นสูตรได้ว่า

$$\text{คุณภาพ} = \frac{\text{ความพึงพอใจของลูกค้า}}{\text{บริการที่คาดหวังไว้}} = \frac{\text{บริการที่ได้รับ}}{\text{บริการที่คาดหวังไว้}}$$

วีรพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์ (2543, หน้า 14) สรุปถึงคุณภาพในการบริการว่า คุณภาพของการบริการคือ ความสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า ระดับความสามารถของการบริการในการบำบัดความต้องการของลูกค้า ระดับความพึงพอใจของลูกค้าหลังจากได้รับการบริการไปแล้ว

โดยสรุปแล้วคุณภาพในการบริการ หมายถึง ลักษณะเฉพาะหรือลักษณะคุณสมบัติของการบริการที่ตอบสนองความต้องการ และสร้างความพึงพอใจให้เกิดความเชื่อมั่นในการบริการ

ทฤษฎีของการบริการ

พิทักษ์ ทรุชทิม (2538, หน้า 93) กล่าวว่าเป้าหมายสำคัญของการบริการคือ การสร้างความพึงพอใจในการให้บริการแก่ประชาชน โดยมีหลักหรือแนวทางคือ

1. การให้บริการอย่างเสมอภาค (equitable service) หมายถึง ความยุติธรรมในการบริหารงานภาครัฐที่มีฐานคติที่ว่าคนทุกคนเท่าเทียมกัน ดังนั้น ประชาชนทุกคนจะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันในแง่มุมของกฎหมาย ไม่มีการแบ่งแยกกีดกันในการให้บริการ ประชาชนจะได้รับการปฏิบัติในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลที่ใช้มาตรฐานการให้บริการเดียวกัน

2. การให้บริการที่ตรงเวลา (timely service) หมายถึง การบริการต้องมองว่า การให้บริการสาธารณะต้องตรงต่อเวลา ผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐจะถือว่าไม่มีประสิทธิภาพเลยถ้าไม่มีการตรงต่อเวลาซึ่งจะสร้างความไม่พึงพอใจให้แก่ประชาชน

3. การให้บริการที่เพียงพอ (ample service) หมายถึง การให้บริการสาธารณะต้องมีลักษณะ มีจำนวนการให้บริการและสถานที่ให้บริการอย่างเหมาะสม ความเสมอภาคหรือการตรงต่อเวลา จะไม่มีความหมายเลยถ้าจำนวนการให้บริการไม่เพียงพอสำหรับจำนวนของผู้รับบริการ

4. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (continuous service) หมายถึง การให้บริการสาธารณะที่เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ โดยยึดประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก ไม่ใช่ยึดหลักความพอใจของหน่วยงานที่ให้บริการว่าจะให้หรือหยุดบริการเมื่อใดก็ได้

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2541, หน้า 211-213) กล่าวถึง การบริการว่ามีอิทธิพลต่อการกำหนดกลยุทธ์การตลาดสำหรับการบริการประเภทไม่สามารถจับต้องได้ (intangibility) คือ การบริการไม่

สามารถมองเห็นหรือเกิดความรู้สึกได้ก่อนที่จะซื้อ ดังนั้น ผู้ขายต้องบริหารจัดการสิ่งต่อไปนี้เป็นหลักประกันให้ผู้ซื้อสามารถตัดสินใจซื้อได้เร็วขึ้น คือ

1. สถานที่ (place) ต้องสามารถสร้างความเชื่อมั่นและความสะดวกให้กับผู้ที่มาติดต่อใช้บริการบุคคล (people) พนักงานที่ขายบริการต้องมีการแต่งตัวที่เหมาะสม บุคลิกดี หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส พุดจาไพเราะ เพื่อให้ลูกค้าเกิดความประทับใจและเกิดความเชื่อมั่นว่าบริการที่ใช้จะดีด้วย

2. เครื่องมือ (equipment) อุปกรณ์ภายในสำนักงานจะต้องทันสมัยมีประสิทธิภาพ มีการให้บริการที่รวดเร็ว เพื่อให้ลูกค้าพึงพอใจ

3. วัสดุสื่อสาร (communication material) สื่อโฆษณาและเอกสารการโฆษณาต่าง ๆ จะต้องสอดคล้องกับลักษณะของการบริการที่เสนอขายและลักษณะของลูกค้า

4. สัญลักษณ์ (symbols) คือ ชื่อตราสินค้า หรือเครื่องหมายตราสินค้าที่ใช้ในการให้บริการเพื่อผู้บริโภคเรียกชื่อได้ถูก ควรมีลักษณะสื่อความหมายที่ดีเกี่ยวกับบริการที่เสนอขาย

5. ราคา (price) การกำหนดราคาการให้บริการควรเหมาะสมกับระดับการให้บริการชัดเจนและง่ายต่อการจำแนกระดับบริการที่แตกต่างกัน

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2541, หน้า 215-217) ได้แบ่งรูปแบบกลยุทธ์ 3 ประการในธุรกิจให้บริการไว้ดังนี้

1. การตลาดภายใน (internal marketing) การตลาดภายในของบริษัทจะรวมถึงการฝึกอบรมและการจูงใจพนักงานขายบริการ ในการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้ารวมถึงพนักงานที่ให้การสนับสนุนการให้บริการ โดยการให้เกิดการทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า

2. การตลาดภายนอก (external marketing) เป็นการใช้เครื่องมือทางการตลาดเพื่อให้บริการลูกค้าในการจัดเตรียมการให้บริการ การกำหนดราคา การจัดจำหน่าย และการให้บริการแก่ลูกค้า

3. การตลาดที่สัมพันธ์กันระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย (interactive marketing) หมายถึง การสร้างคุณภาพบริการให้เป็นที่เชื่อถือได้ เกิดขึ้นในขณะที่ผู้ขายให้บริการกับลูกค้า ลูกค้าจะยอมรับหรือไม่ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของลูกค้า โดยจะพิจารณาคุณภาพการให้บริการจากด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.1 คุณภาพด้านเทคนิค (technical quality) เช่น วิธีการชอยผม วิธีการซ่อมรถ

3.2 คุณภาพด้านหน้าที่ (functional quality) เช่น มีความรู้ด้านการรักษา ด้านการว่า

ความ

3.3 คุณภาพบริการที่ลูกค้าสามารถประเมินได้ก่อนซื้อ (search quality) เช่น ใบประกาศเกียรติคุณหรือโลโก้แสดงถึงความสามารถในการให้บริการ

3.4 คุณภาพด้านประสบการณ์ (experience quality) คือ ลักษณะการบริการที่ลูกค้าสามารถประเมินได้หลังการซื้อบริการ เช่น ผลของการผ่าตัดตกแต่งบาดแผล

3.5 คุณภาพเชื่อก่อนได้ว่าเป็นจริง (credence quality) คือลักษณะบริการที่ผู้ซื้ออยากที่จะประเมินแม้จะได้ใช้บริการแล้วก็ตาม

ความรู้เกี่ยวกับธุรกิจการบริการรับทำบัญชี

พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543

วรศักดิ์ พุมมานนท์ (2547, หน้า 34-36) ในการจัดทำบัญชีจำเป็นอย่างยิ่งที่นักบัญชีจะต้องทราบถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับงานบัญชี ข้อกำหนด ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ในอดีตก่อนที่จะมีการออกพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 ซึ่งได้ลงในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2543 และมีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายนับตั้งแต่วันที่ 10 สิงหาคม 2543 เป็นต้นมา การจัดทำบัญชีของประเทศไทยได้ยึดถือหลักเกณฑ์และวิธีการตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 285 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 มาเป็นเวลานาน แม้ว่าจะได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศอธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้าแต่ก็ยังยึดประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 285 เป็นแม่บทของกฎหมายเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีเรื่อยมา อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินธุรกิจในช่วงหลายปีที่ผ่านมาอย่างรวดเร็ว ทำให้หลักการเกี่ยวกับการทำบัญชีหลายประการไม่สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางการบัญชี การจัดทำบัญชีและไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจการค้าที่เปลี่ยนแปลงไป กระทรวงพาณิชย์จึงได้พิจารณาเห็นสมควรให้มีการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการบัญชีให้ทันสมัยยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 ซึ่งมีผลบังคับใช้ภายใน 90 วันนับจากวันที่ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ทำบัญชีและผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีมีดังนี้

ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีและผู้ทำบัญชี

มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ.2543 ระบุว่า “ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี” หมายถึง ผู้มีหน้าที่จัดให้มีการทำบัญชีตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งได้แก่

1. ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย
2. บริษัทจำกัดที่จัดตั้งตามกฎหมายไทย
3. บริษัทมหาชนจำกัดที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย
4. นิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย

5. กิจกรรมร่วมค้าตามประมวลรัษฎากร

หลักการของพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 จึงเป็นการแก้ไขหลักการจากเดิมที่กำหนดให้ธุรกิจทั้งนิติบุคคลและบุคคลธรรมดาที่ประกอบธุรกิจตามประเภทที่รัฐมนตรีกำหนดต้องจัดทำบัญชีเป็นกำหนดให้เฉพาะนิติบุคคลเท่านั้นที่มีหน้าที่จัดทำบัญชีและเพิ่มกิจกรรมร่วมค้าตามประมวลรัษฎากรให้เป็นผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีด้วย ส่วนบุคคลธรรมดาและห้างหุ้นส่วนที่ไม่จดทะเบียนไม่อยู่ในข่ายที่ต้องจัดทำบัญชีตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีจะออกประกาศให้เป็นผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี ตัวอย่างเช่น ประกาศรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ลงวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2544 เรื่องกำหนดให้บุคคลธรรมดาหรือห้างหุ้นส่วนที่มีได้จดทะเบียนเป็นผู้จัดทำบัญชี กำหนดให้บุคคลธรรมดาหรือห้างหุ้นส่วนที่มีได้จดทะเบียนที่ประกอบธุรกิจเป็นผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้มีไว้เพื่อจำหน่าย ผู้นำเข้ามาในราชอาณาจักร หรือผู้ส่งออกไปนอกราชอาณาจักร ซึ่งสินค้าประเภทแถบเสียง แถบวิดีโอ และแผ่นซีดีเป็นผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามพระราชบัญญัติการบัญชีฉบับนี้

“ผู้ทำบัญชี” ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 หมายถึง ผู้รับผิดชอบในการทำบัญชีของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี ไม่ว่าจะกระทำในฐานะเป็นลูกจ้างของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีหรือไม่ก็ตาม ผู้ทำบัญชีตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามพระราชบัญญัติการบัญชีฉบับนี้อาจจะเป็นพนักงาน ลูกจ้างที่ได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนของนิติบุคคล หรือผู้ทำบัญชีอิสระ หรือสำนักงานรับทำบัญชีก็ได้ ซึ่งนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติการบัญชีจะต้องจัดให้มีผู้ทำบัญชีดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ผู้ทำบัญชีตามกฎหมายจะต้องมีคุณสมบัติและเงื่อนไขของการเป็นผู้ทำบัญชีตามประกาศของกรมทะเบียนการค้า เรื่องกำหนดคุณสมบัติและเงื่อนไขของการเป็นผู้ทำบัญชี พ.ศ. 2543 ซึ่งประกาศ ณ วันที่ 3 สิงหาคม 2543 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 10 สิงหาคม 2544 เป็นต้นมา ประกาศของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าดังกล่าวระบุว่าผู้ทำบัญชีได้แก่บุคคลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 ผู้ทำบัญชีได้แก่บุคคลดังต่อไปนี้

กรณีต่าง ๆ	ผู้ทำบัญชี
พนักงานของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี	ผู้อำนวยการฝ่ายบัญชี สมุหบัญชี หัวหน้าแผนกบัญชี หรือผู้ดำรงตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว

ตารางที่ 2.1 ผู้ทำบัญชีได้แก่บุคคลดังต่อไปนี้ (ต่อ)

กรณีต่าง ๆ	ผู้ทำบัญชี
สำนักงานบริการรับทำบัญชีที่มีได้จัดตั้งขึ้นในรูปคณะบุคคล	หัวหน้าสำนักงาน
สำนักงานบริการรับทำบัญชีที่จัดตั้งในรูปคณะบุคคล	ผู้เป็นส่วนหนึ่งซึ่งรับผิดชอบในการให้บริการรับทำบัญชี
สำนักงานบริการรับทำบัญชีที่จดทะเบียนจัดตั้งเป็นนิติบุคคล	กรรมการหรือผู้เป็นส่วนหนึ่งซึ่งรับผิดชอบในการให้บริการรับทำบัญชี
เป็นผู้รับจ้างทำบัญชีอิสระ	บุคคลธรรมดา
ผู้ทำบัญชีที่รับทำบัญชีของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีปีละเกินกว่าหนึ่งร้อยรายต้องจัดให้มีผู้ช่วยผู้ทำบัญชีซึ่งมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้ทำบัญชีอย่างน้อยหนึ่งคนในทุก ๆ หนึ่งร้อยรายที่เกินหนึ่งร้อยรายแรก(เศษของหนึ่งร้อยถ้าเกินกว่าห้าสิบให้นับเป็นหนึ่งร้อย	ผู้ช่วยผู้ทำบัญชี
ทั่วไป	บุคคลอื่นนอกจากที่ระบุข้างต้นซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการทำบัญชีของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี

ที่มา : วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2547, หน้า 36

สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทยได้ให้คำนิยามของ “การบัญชี” (accounting หรือ accountancy) ว่า การบัญชี คือ ศิลปะของการเก็บรวบรวม บันทึก จำแนก และทำสรุปข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจในรูปแบบตัวเงิน ผลงานขั้นสุดท้ายของ การบัญชี คือ การให้ข้อมูลทางการเงินซึ่งเป็นประโยชน์แก่บุคคลหลายฝ่ายและผู้ที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมของกิจการ การบัญชีมีวัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการคือ (วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2547, หน้า 18)

1. การเก็บรวบรวมและบันทึกเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจในอดีตที่เกิดขึ้นแล้วโดยใช้หน่วยเงินตรา กล่าวคือในการดำเนินธุรกิจย่อมมีรายการต่าง ๆ เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก รายการที่นักบัญชีนำมาบันทึกต้องเป็นรายการที่เกี่ยวข้องกับการเงินและเป็นรายการที่เกิดขึ้นแล้วหรือมี

หลักฐานที่เชื่อได้ว่าจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน เหตุการณ์บางอย่างซึ่งเป็นเพียงแต่คาดหมายว่าจะเกิดขึ้น ยังไม่ถือว่าเป็นรายการที่สมบูรณ์พอที่จะนำมาบันทึกในทางบัญชี

2. การนำเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจที่ได้บันทึกไว้ มาจำแนกเป็นหมวดหมู่ตามลักษณะและประเภทของรายการ

3. การรายงานผลการปฏิบัติงานและฐานะการเงินของกิจการออกมาในรูปงบการเงินเมื่อสิ้นระยะเวลาหนึ่งเพื่อให้เห็นว่าผลของรายการที่บันทึกไว้นั้นมีต่อกิจการอย่างไร ระยะเวลาดังกล่าวโดยปกติมักจะถือ 1 ปี เกณฑ์และการสรุปผลมักจะแสดงให้เห็นในรูปของงบการเงิน (financial statements) ซึ่งได้แก่ งบดุล งบกำไรขาดทุนและงบแสดงการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงิน

การบัญชีและการทำบัญชี

หลายคนมักเข้าใจว่า “การบัญชี” (accounting) และ “การทำบัญชี” (bookkeeping) มีความหมายเหมือนกัน อันที่จริงแล้ว “การทำบัญชี” เป็นเพียงส่วนหนึ่งของ “การบัญชี” กล่าวคือ การทำบัญชี หมายถึง การทำบันทึกทางการบัญชีหรือจดบันทึกรายการเกี่ยวกับการเงินไว้อย่างมีหลักเกณฑ์เท่านั้น บุคคลผู้ปฏิบัติงานดังกล่าวเรียกว่า ผู้ทำบัญชี (bookkeeper) และผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบัญชีนั้นเรียกว่า นักบัญชี (accountant) งานของนักบัญชีจึงมีขอบเขตกว้างกว่างานของผู้ทำบัญชีมาก นักบัญชีไม่เพียงแต่เป็นผู้บันทึกบัญชีเท่านั้นแต่ยังต้องสามารถวางระบบหรือรูปบัญชีให้แก่กิจการเพื่อบันทึกข้อมูลได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถควบคุมการบันทึกบัญชีทั้งหมดด้วย นอกจากนี้นักบัญชียังต้องสามารถตีความหมายของงบการเงินที่จัดทำขึ้นจากบันทึกทางการบัญชีที่ได้ทำไว้ตลอดรอบระยะเวลาบัญชีนั้น นักบัญชีจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ทางการบัญชีอย่างกว้างขวาง และลึกซึ้งกว่าผู้ทำบัญชี กล่าวคือนักบัญชีจะต้องมีการวิเคราะห์หลักเกณฑ์กรอง ให้ข้อมูลและข้อคิดเห็นแก่ผู้บริหาร ตลอดจนมีทางเลือกต่าง ๆ แก่ผู้บริหารในการตัดสินใจ โดยสรุปงานของนักบัญชีแบ่งได้เป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ งานบัญชีการเงิน (financial accounting) และงานเตรียมข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีบริหาร (management accounting) (วรศักดิ์ ทุมมานนท์ 2547, หน้า 19)

ความรับผิดชอบในการจัดทำบัญชี

พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 กำหนดให้ผู้ทำบัญชีต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดทำบัญชีของธุรกิจ โดยแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างผู้ทำบัญชีและผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีให้ชัดเจน ซึ่งมีการเพิ่มโทษจากกฎหมายเดิมโดยบทกำหนดโทษมีทั้งปรับและจำคุกสำหรับผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีและผู้ทำบัญชีที่กระทำความผิด หน้าที่และความรับผิดชอบของและผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีและผู้ทำบัญชีอาจแบ่งแยกได้ดังนี้ (วรศักดิ์ ทุมมานนท์ 2547, หน้า 37)

ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีมีหน้าที่ตามกฎหมายคือ

1. จัดให้มีผู้ทำบัญชีซึ่งเป็นผู้มีคุณสมบัติตามที่อธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้ากำหนด

2. ความคุ้มครองแก่ผู้ทำบัญชีให้จัดทำบัญชีให้ตรงต่อความเป็นจริงถูกต้องและเป็นไปตามที่พระราชบัญญัติการบัญชีกำหนด

3. ส่งมอบเอกสารที่ต้องใช้ประกอบเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีให้แก่ผู้ทำบัญชีให้ถูกต้องและครบถ้วน เพื่อให้บัญชีที่จัดทำขึ้นสามารถแสดงผลการดำเนินงาน ฐานะการเงิน หรือการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินที่เป็นอยู่ตามความจริงและตามมาตรฐานการบัญชี

4. จัดให้มีการทำบัญชีนับแต่วันเริ่มทำบัญชีเป็นต้นไป

ตารางที่ 2.2 วันเริ่มทำบัญชี

ประเภทของธุรกิจ	วันเริ่มทำบัญชี
ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน บริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชน จำกัด	นับแต่วันที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย
นิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย	นับแต่วันที่ได้เริ่มต้นประกอบธุรกิจในประเทศไทย
กิจการร่วมค้าตามประมวลรัษฎากร	นับแต่วันที่ได้เริ่มต้นประกอบกิจการ
สถานที่ประกอบธุรกิจเป็นประจำในสถานที่หลายแห่งแยกจากกัน	นับแต่วันที่ได้เริ่มต้นประกอบกิจการ

ที่มา : วรรศักดิ์ ทูมมานนท์ 2547, หน้า 37

5. ปิดบัญชีในรอบ 12 เดือน นับแต่วันที่ปิดบัญชีครั้งก่อนหรือปิดบัญชีครั้งแรกภายใน 12 เดือน นับแต่วันเริ่มทำบัญชีที่ระบุไว้ในข้อ (1)

6. ยื่นงบการเงินที่จัดทำขึ้นต่อสำนักงานกลางบัญชีหรือสำนักงานบัญชีประจำท้องที่ภายในระยะดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.3 ระยะเวลาในการยื่นงบการเงิน

ประเภทของธุรกิจ	ระยะเวลาในการยื่นงบการเงิน
ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน นิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศและกิจการร่วมค้าตามประมวลรัษฎากร	ภายใน 5 เดือนนับแต่วันปิดบัญชี
บริษัทจำกัดและบริษัทมหาชนจำกัด	ภายใน 1 เดือนนับแต่วันทิ้งงบการเงินนั้นได้รับอนุมัติในที่ประชุมใหญ่

ที่มา : วรรศักดิ์ ทูมมานนท์ 2547, หน้า 38

7. เก็บรักษาบัญชีและเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการบันทึกบัญชีไว้ ณ สถานที่ทำการหรือสถานที่ที่ใช้เป็นที่ทำการผลิตหรือเก็บสินค้าเป็นประจำหรือสถานที่ที่ใช้เป็นที่ทำงานเป็นประจำ ทั้งนี้ เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปีนับแต่วันปิดบัญชี

8. แจ้งต่อสารวัตรใหญ่บัญชีหรือสารวัตรบัญชีภายใน 90 วันนับแต่วันที่ทราบหรือควรทราบถึงการสูญหายหรือเสียหายของบัญชีหรือเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการบันทึกบัญชี

9. ส่งมอบบัญชีและเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการบันทึกบัญชีแก่สารวัตรใหญ่บัญชีหรือสารวัตรบัญชีภายใน 90 วันนับแต่วันเลิกประกอบธุรกิจโดยมอบให้มีการชำระบัญชี

ผู้ทำบัญชีมีหน้าที่ตามกฎหมายคือ

1. จัดทำบัญชีเพื่อให้มีการแสดงผลการดำเนินงาน สถานะการเงินหรือการเปลี่ยนแปลงสถานะการเงินของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีที่เป็นอยู่ตามความเป็นจริงและตามมาตรฐานการบัญชีโดยมีเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการบันทึกบัญชีให้ถูกต้องครบถ้วน

2. บันทึกรายการในบัญชี ในกรณีที่บันทึกรายการเป็นภาษาต่างประเทศ ผู้ทำบัญชีต้องจัดให้มีภาษาไทยกำกับหรือกรณีที่บันทึกรายการเป็นรหัสบัญชี ต้องจัดให้มีคู่มือคำแปลที่เป็นภาษาไทยไว้ รวมทั้งต้องเขียนด้วยหมึก พิมพ์ดีด ตีพิมพ์หรือทำด้วยวิธีอื่นใดที่ได้ผลในทำนองเดียวกัน

ขั้นตอนการจัดทำบัญชี

วรรศักดิ์ ทูมมานนท์ (2547, หน้า 39-43) ในการจัดทำบัญชี นักบัญชีจำเป็นต้องอาศัยหลักฐานที่เชื่อถือได้จากเหตุการณ์ทางการค้าที่เกิดขึ้น ขั้นตอนทั่วไปในการจัดทำบัญชี สรุปได้ดังนี้

1. รวบรวมเอกสารและหลักฐานจัดทำเอกสารขึ้น เมื่อเกิดรายการการค้าขึ้น โดยรายการการค้า (transaction) คือ เหตุการณ์ที่เป็นการแลกเปลี่ยนหรือการโอนสิ่งที่มีค่าเป็นเงินระหว่าง

กิจการกับบุคคลอื่น ซึ่งถือเป็นข้อมูลทางบัญชีที่จะบันทึกไว้และรายงานผลให้ทราบเช่น การซื้อขายสินค้า การให้บริการ การจ่ายค่าใช้จ่าย การรับจ่ายชำระหนี้ เป็นต้น นักบัญชีจะรวบรวมเอกสารหลักฐาน/จัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรายการค่านั้นขึ้น หลักฐานหรือข้อเท็จจริงดังกล่าวอาจจะเป็นบันทึก หนังสือ หรือเอกสารใด ๆ ที่ใช้เป็นหลักฐานในการจดบันทึกเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจเพื่อใช้ประกอบหรืออ้างอิงในการบันทึกบัญชีซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทคือ

1.1 เอกสารที่จัดทำขึ้นโดยบุคคลภายนอก เช่น ใบเสร็จรับเงิน ใบกำกับสินค้า ใบส่งของ สัญญาต่าง ๆ

1.2 เอกสารที่จัดทำขึ้นโดยผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีเพื่อออกให้แก่บุคคลภายนอกเป็นหลักฐานในการชำระ รับฝาก หรือรับเงิน หรือตัวเงิน เช่น ใบเสร็จรับเงิน หรือเพื่อเป็นหลักฐานในการจำหน่าย จ่าย โอน ส่งมอบสินค้าหรือบริการ โดยยังมีได้มีการชำระเงิน เช่น ใบส่งของ

1.3 เอกสารที่จัดทำขึ้นโดยผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีเพื่อใช้ในกิจการ เช่น ใบสำคัญจ่าย เป็นต้น

การบันทึกรายการในบัญชีต้องใช้เอกสารที่จัดทำขึ้นโดยบุคคลภายนอกและเอกสารที่จัดทำขึ้นโดยผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีเพื่อออกให้แก่บุคคลภายนอกแล้วแต่กรณี เว้นแต่ไม่มีเอกสารดังกล่าวจึงให้ใช้เอกสารที่จัดทำขึ้นโดยผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีเพื่อใช้ในกิจการ เอกสารประกอบการบันทึกบัญชีทุกประเภทที่กล่าวมาต้องมี

1. ชื่อหรือชื่อที่ใช้ในการประกอบธุรกิจของผู้จัดทำเอกสาร
2. ชื่อของเอกสาร
3. เลขที่ของเอกสารและเล่มที่ (ถ้ามี)
4. วัน เดือน ปีที่ออกเอกสาร
5. จำนวนเงินรวม

ในกรณีที่ เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นโดยผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีเพื่อออกให้แก่บุคคลภายนอก นอกจากจะต้องมีรายการดังกล่าวข้างต้นแล้วจะต้องมีรายการต่อไปนี้เพิ่มเติม

1. กรณีเอกสารเพื่อเป็นหลักฐานในการชำระ รับฝาก รับเงินหรือตัวเงินต้องมีรายการเพิ่มขึ้นดังนี้

- 1.1 เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากรของกิจการที่จัดทำเอกสาร
- 1.2 สถานที่ตั้งของกิจการที่จัดทำเอกสาร
- 1.3 รายละเอียดเกี่ยวกับการรับเงินหรือตัวเงิน
- 1.4 ชื่อ ชนิด จำนวน หน่วยนับ ราคาต่อหน่วย และราคาของสินค้าหรือบริการแต่ละรายการ เว้นแต่ได้ระบุรายละเอียดดังกล่าวไว้ในเอกสารข้างต้นแล้ว

1.5 ลายมือชื่อของผู้รับเงินหรือตัวเงิน

2. กรณีที่เป็นหลักฐานในการจำหน่าย จ่าย โอน ส่งมอบสินค้าหรือบริการ โดยยังมีได้มีการชำระเงินหรือตัวเงิน ต้องมีรายการเหล่านี้เพิ่ม

2.1 เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากรของกิจการที่จัดทำเอกสาร

2.2 สถานที่ตั้งของกิจการที่จัดทำเอกสาร

2.3 ชื่อ ชนิด จำนวน หน่วยนับ ราคาต่อหน่วย และราคาของสินค้าหรือบริการแต่ละรายการ

2.4 ชื่อหรือชื่อที่ใช้ในการประกอบธุรกิจและที่อยู่ของผู้ซื้อหรือผู้รับสินค้าหรือบริการ

2.5 ลายมือชื่อผู้จัดทำเอกสาร

2.6 ลายมือชื่อของผู้รับสินค้าหรือบริการ

3. กรณีที่เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นโดยผู้มีหน้าที่จัดทำขึ้น โดยผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีเพื่อใช้ภายในกิจการนอกจากจะต้องมีรายการดังกล่าวข้างต้นแล้ว ต้องมีรายการเหล่านี้เพิ่มเติม

3.1 คำอธิบายรายการ

3.2 วิธีการและการคำนวณต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดทำบัญชี (ถ้ามี)

3.3 ลายมือชื่อของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีหรือผู้ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้อนุมัติรายการ

4. วิเคราะห์รายการและบันทึกรายการในบัญชี นักบัญชีจะนำรายการค้าและหลักฐานหรือข้อเท็จจริงทางการบัญชีมาทำการวิเคราะห์และบันทึกรายการในบัญชีรายวันหรือบัญชีขั้นต้นอัน ได้แก่

4.1 บัญชีรายวันเงินสด

4.2 บัญชีธนาคารแยกเป็นแต่ละเลขที่บัญชีธนาคาร

4.3 บัญชีรายวันชื่อ

4.4 บัญชีรายวันขาย

4.5 บัญชีรายวันทั่วไป

การบันทึกรายการในบัญชีรายวันจะเรียงลำดับตามรายการที่เกิดขึ้นก่อนหลังจากเอกสารประกอบการลงบัญชี แล้วจึงยกยอดหรือสรุปยอดจากสมุดรายวันขั้นต้นไปบันทึกในบัญชีแยกประเภทอันประกอบด้วย

1. บัญชีแยกประเภทสินทรัพย์ หนี้สิน และทุน

2. บัญชีแยกประเภทรายได้และค่าใช้จ่าย

3. บัญชีแยกประเภทลูกหนี้

4. บัญชีแยกประเภทเจ้าหนี้

5. บัญชีสินค้า

6. บัญชีรายวันและแยกประเภทอื่นและบัญชีแยกประเภทย่อยตามความจำเป็นแก่การทำบัญชีของธุรกิจ

การบันทึกรายการในบัญชีดังกล่าวจะต้องปฏิบัติตามแนวทางที่ได้รับการรับรองและยอมรับเป็นส่วนใหญ่จากผู้มีอำนาจหน้าที่ในวิชาชีพบัญชี เพื่อให้นักบัญชีใช้ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติในการรวบรวม จัดบันทึก จำแนก และสรุปผลจัดทำรายงานทางการเงินหรือที่เรียกกันว่า “งบการเงิน” แนวทางดังกล่าวถือเป็นหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป

ข้อความและรายการที่ต้องมีในบัญชี

1. ปกค้ำหน้ากรณีเป็นสมุดบัญชีหรือแผ่นหน้าของบัญชี กรณีที่บัญชีเป็นแผ่นต้องมีข้อความดังต่อไปนี้

1.1 ชื่อนิติบุคคล กรณีที่ไม่ใช่นิติบุคคลให้ใช้ชื่อทางการค้าหรือชื่อของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี

1.2 ชนิดของบัญชี

1.3 ตัวเลขไทยหรือเลขอารบิก ถ้าค้ำเล่มบัญชีแต่ละชนิด ถ้ามีมากกว่าหนึ่งเล่ม ต้องเรียงลำดับต่อเนื่องกัน

2. บัญชีรายวัน บัญชีแยกประเภททุกชนิดและบัญชีสินค้าต้องมีข้อความรวมทั้งรายการในบัญชีดังต่อไปนี้

2.1 ชื่อบัญชี วัน เดือน ปี เลขที่ของเอกสารประกอบการลงบัญชีหรือหน้าบัญชี หรือรหัสที่อ้างอิง รายการบัญชี และจำนวนเงิน

2.2 หน้าบัญชีต้องมีตัวเลขไทยหรืออารบิก เรียงลำดับทุกหน้า

2.3 รายการในบัญชีที่เป็นจำนวนเงินต้องเป็นหน่วยเงินตราไทย

3. นอกจากที่กำหนดไว้ในข้อ 3 บัญชีแต่ละชนิดต้องมีรายการต่อไปนี้เพิ่มเติม

ตารางที่ 2.4 รายการเพิ่มเติมของบัญชีแต่ละชนิด

ประเภทของบัญชี	รายการเพิ่มเติม
บัญชีเงินสดหรือบัญชีธนาคาร	รายละเอียดการได้มาหรือจ่ายไปซึ่งเงินสด เงินในธนาคาร แต่ ถ้ามีรายละเอียด ดังกล่าวในเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี หรือบัญชีรายวันชนิดหนึ่งชนิดใดแล้ว จะบันทึกรายการรับ หรือจ่ายเงินประเภทเดียวกันเป็นยอดรวมก็ได้
บัญชีรายวันซื้อ หรือบัญชี รายวันขาย	รายละเอียด ชนิด ประเภท จำนวน และราคาของสินค้าหรือ บริการที่ซื้อขาย แต่ถ้ามีรายละเอียดดังกล่าวในเอกสาร ประกอบการบันทึกบัญชีหรือทะเบียนใดแล้ว จะบันทึก รายการซื้อหรือขายสินค้าหรือบริการนั้นเป็นยอดรวมก็ได้
บัญชีรายวันทั่วไป	คำอธิบายรายการบัญชี
บัญชีแยกประเภทสินทรัพย์ หนี้สิน และทุน	อ้างอิงของบัญชีและหน้าบัญชีหรือรหัสที่อ้างอิงด้วย
บัญชีแยกประเภทรายได้และ ค่าใช้จ่าย	รายละเอียดที่มาแห่งรายได้หรือค่าใช้จ่ายโดยให้อ้างอิงของ บัญชีและหน้าบัญชีหรือรหัสที่อ้างอิงด้วย
บัญชีแยกประเภทลูกหนี้หรือ บัญชีแยกประเภทเจ้าหนี้	ชื่อลูกหนี้หรือเจ้าหนี้ การแสดงรายการบัญชีให้มีรายละเอียด การก่อหนี้หรือระงับหนี้การบันทึกการดังกล่าวให้อ้าง ชนิดของบัญชีและหน้าบัญชีหรือรหัสที่อ้างอิงด้วย
บัญชีสินค้า	ชื่อ ชนิด จำนวน หน่วยนับ รายละเอียดการได้มาหรือจำหน่าย ไปซึ่งสินค้าและจำนวนสินค้านั้น รหัสที่อ้างอิงด้วย

ที่มา : วรศักดิ์ ทุมมานนท์ 2547, หน้า 42

3. การจัดทำงบการเงิน นักบัญชีจะนำรายการในบัญชีที่บันทึกไว้ในบัญชีแยกประเภท
มาจัดทำงบการเงิน อันได้แก่ งบดุล งบกำไรขาดทุน งบแสดงการเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้
งบกระแสเงินสด หมายเหตุประกอบงบการเงิน นโยบายการบัญชี รายละเอียดประกอบและข้อมูล
อื่นที่จัดทำงบการเงินนั้นสมบูรณ์ขึ้น งบการเงินที่จัดทำขึ้นต้องมีรายการย่อตามที่อธิบายพัฒนา
ธุรกิจการค้าประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติการ
บัญชี พ.ศ. 2543 เว้นแต่กรณีที่ได้มีกฎหมายเฉพาะกำหนดเพิ่มเติมจากรายการย่อของงบการเงินที่

อธิบดีกำหนดไว้แล้วกิจการต้องใช้รายการย่อตามที่กำหนดในกฎหมายเฉพาะนั้น นอกจากนี้ยัง
การเงินที่จัดทำขึ้นต้องได้รับการตรวจสอบและแสดงความเห็นโดยผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ๆ ทั้งนี้
ไม่รวมถึงงบการเงินของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีซึ่งเป็นห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนที่จัดตั้งขึ้นตาม
กฎหมายไทยที่มีทุน สิทธิทรัพย์ หรือรายได้ รายการใดรายการหนึ่งหรือทุกรายการ ไม่เกินที่กำหนด
โดยกฎกระทรวง

หลักการบัญชีคู่

วรงค์ดี ทุมมานนท์ (2547, หน้า 43-45)รายการทางการเงินที่เกิดขึ้นทุกรายการจะต้อง
นำไปบันทึกบัญชีสองด้านเสมอซึ่งเรียกว่า “ระบบการบัญชีคู่” (double entry bookkeeping system)
กล่าวคือการบันทึกจะทำทางด้าน เดบิตและเครดิตในจำนวนที่เท่ากัน คำว่า “เดบิต” และ “เครดิต”
ยังใช้เป็นคำกริยาได้อีก กล่าวคือการเดบิตบัญชีคือการลงทางด้านซ้ายมือของบัญชี ส่วนการเครดิต
บัญชี หมายถึง การลงทางด้านขวามือของบัญชี

โดยทั่วไปรายการบัญชีจำแนกออกได้ 5 ประเภทคือบัญชีประเภทสินทรัพย์ บัญชี
ประเภทหนี้สิน บัญชีประเภทส่วนของเจ้าของ (ทุน) บัญชีประเภทรายได้และบัญชีประเภท
ค่าใช้จ่าย บัญชี 3 ประเภทแรกจะแสดงจำนวนเงินคงเหลือของแต่ละบัญชีอยู่ในงบดุล ส่วนอีก 2
ประเภทหลังจะแสดงจำนวนเงินคงเหลือของแต่ละบัญชีอยู่ในงบกำไรขาดทุน นอกจากนี้ บัญชี
ประเภทหนึ่ง ๆ ยังแยกออกเป็นบัญชีแต่ละชนิด เช่น บัญชีประเภทสินทรัพย์แยกออกเป็นบัญชีเงิน
สด บัญชีลูกหนี้การค้า และตัวเงินรับ บัญชีสินค้าคงเหลือ บัญชีค่าใช้จ่ายล่วงหน้า บัญชีรายได้ค้าง
รับ บัญชีเงินลงทุน บัญชีเงินให้กู้ยืม บัญชีที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ บัญชีประเภทหนี้สินแยก
ออกเป็นบัญชีเจ้าหนี้การค้า บัญชีเจ้าหนี้เงินกู้ บัญชีค่าใช้จ่ายค้างจ่าย บัญชีรายได้รับล่วงหน้าเป็นต้น
บัญชีเหล่านี้หลาย ๆ บัญชีรวมกันเรียกว่าบัญชีแยกประเภท (ledger) และถ้าเป็นบัญชีหลาย ๆ
ประเภทรวมกันคือมีทั้งบัญชีสินทรัพย์ หนี้สิน และทุนรวมกัน เรียกว่าบัญชีแยกประเภททั่วไป
(general Ledger)

เพื่อให้การบันทึกรายการหรือการลงบัญชีเป็นไปโดยสอดคล้องกับการแสดงรายการใน
งบดุล จึงให้บัญชีประเภทสินทรัพย์แสดงจำนวนสินทรัพย์ที่มีอยู่ทางด้านเดบิต บัญชีประเภทหนี้สิน
และทุนแสดงจำนวนหนี้สินและทุนที่ลงไว้ในกิจการทางด้านเครดิต ดังนั้น

1. การเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์จึงต้องลงทางด้านเดบิตของบัญชี การลดลงของสินทรัพย์ลง
ทางด้านเครดิตของบัญชี
2. การเพิ่มขึ้นของหนี้สินและทุนจึงจำเป็นต้องลงทางด้านเครดิตของบัญชีและการลดลง
หนี้สินและทุนลงทางด้านเดบิตของบัญชี

3. การเพิ่มขึ้นของรายได้จึงต้องลงทางด้านเครดิตของบัญชีและการลดลงของรายได้ลงทางด้านเดบิตของบัญชี

4. การเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายจึงต้องลงทางด้านเดบิตของบัญชี การลดลงของค่าใช้จ่ายลงทางด้านเครดิตของบัญชี

ตารางที่ 2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างบดุลและบัญชีต่าง ๆ

ประเภทของบัญชี	การเพิ่มขึ้นของบัญชี	การลดลงของบัญชี
สินทรัพย์	เดบิต	เครดิต
หนี้สิน	เครดิต	เดบิต
ทุน	เครดิต	เดบิต
รายได้	เครดิต (เนื่องจากรายได้ทำให้ทุนของกิจการเพิ่มขึ้น)	เดบิต
ค่าใช้จ่าย	เดบิต (เนื่องจากค่าใช้จ่ายทำให้ทุนของกิจการลดลง)	เครดิต

ที่มา : วรศักดิ์ ทุมมานนท์ 2547, หน้า 45

ในบัญชีหนึ่ง ๆ หากจำนวนเงินที่บันทึกไว้ทางด้านเดบิตและด้านเครดิตมีจำนวนไม่เท่ากัน จำนวนเงินที่ต่างกันนั้นเรียกว่า “ยอดดุล” (balance) หากจำนวนเงินทางด้านเดบิตมากกว่าเครดิต ยอดดุลนั้นเรียกว่า “ยอดดุลเดบิต” (debit balance) ในทางตรงกันข้าม หากจำนวนเงินทางด้านเครดิตมากกว่าด้านเดบิต ยอดดุลนั้นเรียกว่า “ยอดดุลเครดิต” (credit balance) โดยปกติบัญชีประเภทสินทรัพย์ บัญชีประเภทหนี้สิน บัญชีประเภททุน บัญชีประเภทรายได้ และบัญชีประเภทค่าใช้จ่ายมักจะมียอดดุลดังนี้

1. บัญชีประเภทสินทรัพย์มักจะมียอดดุลเดบิต
2. บัญชีประเภทหนี้สินมักจะมียอดดุลเครดิต
3. บัญชีประเภททุนมักจะมียอดดุลเครดิต
4. บัญชีประเภทรายได้มักจะมียอดดุลเครดิต
5. บัญชีประเภทค่าใช้จ่ายมักจะมียอดดุลเดบิต

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธรรมศักดิ์ รัชชธรรมชัย (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ปัจจัยส่วนประสมการตลาด บริการที่มีผลต่อการเลือกสำนักงานบัญชีของผู้ประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่ สรุปผลการศึกษา ได้ดังนี้

ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้จัดการทั่วไปมากที่สุด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ประเภทของธุรกิจเป็นธุรกิจผลิตและจำหน่ายสินค้า มีระยะเวลาในการดำเนินงานตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป มีเงินทุนจดทะเบียนต่ำกว่า 1,000,000 บาท มีจำนวนพนักงาน 11-20 คน มากที่สุด โครงสร้างของกิจการส่วนใหญ่มีแผนกการเงิน โดยแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการเลือกบริการสำนักงานบัญชีได้จากการแนะนำของกรรมการผู้จัดการหรือผู้ถือหุ้นมากที่สุด ส่วนใหญ่ใช้บริการสำนักงานบัญชีในจังหวัดเชียงใหม่และไม่เคยเปลี่ยนสำนักงานบัญชีที่ใช้บริการ บริการที่ใช้ส่วนใหญ่คือปรึกษาทางภาษีอากรเนื่องจากต้องการความถูกต้องแม่นยำของงานสอบบัญชี

จากการศึกษาปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีความสำคัญต่อการเลือกใช้สำนักงานบัญชี พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจำหน่าย ด้านบุคลากร และด้านราคา ส่วนปัจจัยด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ และปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญที่มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง

ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ที่มีความสำคัญต่อการเลือกใช้สำนักงานบัญชี ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก คือการตอบสนองและแก้ไขปัญหาให้ได้อย่างถูกต้อง

ปัจจัยด้านราคา ที่มีความสำคัญซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก คือประเมินราคาตามประเภทธุรกิจ

ปัจจัยด้านช่องทางการจำหน่าย ที่มีความสำคัญซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก คือสถานที่ตั้งใกล้สถานที่ราชการติดต่อสะดวก

ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ที่มีความสำคัญซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก คือการประชาสัมพันธ์โดยใช้แผ่นพับ ป้ายผ้า

ปัจจัยด้านบุคลากร ที่มีความสำคัญซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก คือพนักงานมีความรู้ ความชำนาญ

ปัจจัยด้านการสร้างและการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ที่มีความสำคัญซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก คือ มีอุปกรณ์สำนักงานที่ทันสมัย

ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการที่มีความสำคัญซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก คือ ข้อมูลลูกค้าเป็นความลับและเก็บรักษาข้อมูลไว้เป็นอย่างดี

ปัญหาปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่ผู้ตอบแบบสอบถามพบจากการใช้บริการของสำนักงานบัญชี มีดังนี้ ปัญหาด้านผลิตภัณฑ์ที่พบมากที่สุดคือ การวางแผนทางการเงินไม่สอดคล้องต่อกิจการ ปัญหาด้านราคาที่พบมากที่สุด คือ การปรับเปลี่ยนราคาบ่อยครั้ง ปัญหาด้านช่องทางการจำหน่ายที่พบมากที่สุด คือ จำนวนสาขาน้อย ปัญหาด้านการส่งเสริมการตลาดพบมากที่สุดคือการประชาสัมพันธ์น้อย ลูกค้าไม่ทราบรายละเอียดการให้บริการ ปัญหาด้านบุคลากรพบมากที่สุดคือพนักงานแก้ปัญหาของลูกค้าล่าช้า ปัญหาด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ที่พบปัญหามากที่สุด คือ ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไว้คอยบริการ เช่น โทรทัศน์ เครื่องถ่ายเอกสาร วารสาร หนังสือพิมพ์ ม้านั่ง ปัญหาด้านกระบวนการให้บริการ พบปัญหามากที่สุด คือ ไม่มีเทคนิคการสอบบัญชีที่ได้ผลในระยะเวลาที่กำหนด

บอพิศ บุคตานอก (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบริการรับทำบัญชี ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สรุปผลการศึกษาดังนี้

ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นธุรกิจซื้อขายสินค้า มีเงินทุนจดทะเบียนไม่เกิน 5 ล้านบาท มีระยะเวลาในการดำเนินงาน 5-10 ปี มีจำนวนพนักงานในกิจการทั้งหมดไม่เกิน 10 คน และมีพนักงานบัญชี จำนวน 1 คน แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบริการรับทำบัญชีได้จากการแนะนำของผู้อื่น สาเหตุของการเลือกใช้บริการสำนักงานบริการรับทำบัญชี เนื่องจากไม่มีความรู้ด้านการบัญชีเพียงพอ โดยปัจจุบันใช้บริการด้านการจัดทำบัญชีรายงานภาษี พร้อมทั้งนำส่งภาษีทุกประเภทต่อกรมสรรพากร และเพื่อใช้บริการจัดทำบัญชีตามพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 และการจัดหาผู้สอบบัญชีรับอนุญาตรับรองงบการเงิน

ผู้ใช้บริการเห็นว่า ปัจจัยด้านสินค้าและบริการ ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการและด้านกายภาพ มีความสำคัญต่อการเลือกใช้บริการอยู่ในระดับมาก โดยมีรายชื่อที่มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละด้าน ดังนี้ ความถูกต้องแม่นยำในเนื้อหาของงานบัญชี มีสถานที่ตั้งสำนักงานที่มั่นคงและน่าเชื่อถือ พนักงานมีความสุภาพเป็นกันเองกับผู้ใช้บริการ การนำเสนองานตรงต่อเวลา และการจัดส่งเอกสารคืนยังผู้ใช้บริการจัดเป็นหมวดหมู่ ส่วนในด้านราคาและด้านการส่งเสริมการตลาด โดยรวมมีความสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีรายชื่อที่มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การคิดอัตราค่าบริการมีความเหมาะสมกับผลงาน และมีการให้บริการเสริม นอกจากการรับทำบัญชี เช่น การวางระบบงานในส่วนย่อย ๆ ของผู้ใช้บริการ

ผู้ใช้บริการสำนักงานบริการรับทำบัญชีที่มีประเภทธุรกิจที่แตกต่างกันให้ความสำคัญต่อปัจจัยในการเลือกใช้บริการแตกต่างกัน ผู้ใช้บริการที่มีรูปแบบธุรกิจเป็น บริษัทจำกัด เห็นว่าปัจจัยด้านสินค้าและบริการมีความสำคัญมากกว่าผู้ใช้บริการที่เป็นห้างหุ้นส่วนจำกัด และห้างหุ้นส่วนสามัญ ผู้ใช้บริการที่มีทุนจดทะเบียนเกิน 5 ล้านบาท เห็นว่าปัจจัยด้านสินค้าและบริการและด้านบริการมีความสำคัญมากกว่าผู้ใช้บริการที่มีทุนจดทะเบียนไม่เกิน 5 ล้านบาท และระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจในช่วง 16-20 ปี เห็นว่าปัจจัยด้านสถานที่และด้านกระบวนการมีความสำคัญมากกว่าในช่วงระยะเวลาดำเนินงานอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

การศึกษาในครั้งนี้ ทำให้สำนักงานบริการรับทำบัญชีทราบถึงปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบริการรับทำบัญชีของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา และนำไปใช้ในการปรับปรุงและวางแผนในการพัฒนาการบริหารงาน และสร้างกลยุทธ์การตลาด เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการต่อไป

เบญจมาภรณ์ เทพวิญญากิจ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา ปัญหาการให้บริการการจัดทำบัญชีของสำนักงานบัญชี ในอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานบัญชีในจังหวัดลำปางจำนวน 14 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษา คือแบบสอบถาม และรวบรวมข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย นอกจากนี้ยังรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสารวารสารที่เกี่ยวข้อง สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

สำนักงานบัญชีที่ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 57.1 จัดตั้งในรูปแบบบุคคลธรรมดา มีระยะเวลาการดำเนินงานส่วนใหญ่ประมาณ 5 - 10 ปี ผู้บริหารส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 78.6 และมีจำนวนพนักงานประจำสำนักงานไม่เกิน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 92.9 ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาสาขาการบัญชี สำนักงานบัญชีส่วนใหญ่มีขนาดลูกค้าประมาณ 21 - 50 ราย คิดเป็นร้อยละ 35.7 การให้บริการการจัดทำบัญชีของสำนักงานบัญชีส่วนใหญ่เป็นการบริการจัดทำบัญชี และออกงบการเงิน รวมถึงการจัดทำรายงานภาษียื่นกรมสรรพากรมากที่สุด

สำนักงานบัญชีส่วนใหญ่มีวิธีการจัดทำบัญชีโดยระบบคอมพิวเตอร์และจัดทำด้วยมือร่วมกันมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 64.3 โปรแกรมที่นำมาใช้ในการจัดทำบัญชีมากที่สุดคือ โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชี คิดเป็นร้อยละ 46.2 ความต้องการของลูกค้าในการใช้บริการการจัดทำบัญชีจากสำนักงานบัญชีในระดับมากที่สุดคือ เพื่อยื่นเสียภาษีต่อกรมสรรพากร และเพื่อนำส่งงบประมาณปีต่อสำนักงานพาณิชย์จังหวัด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.64 และ 4.50 ตามลำดับ ส่วนด้านการคิดอัตราค่าบริการจะพิจารณาจากปริมาณงานมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.71 อยู่ในระดับมากที่สุด ใน

กรณีสำนักงานบัญชีเห็นว่ามีความเสี่ยงต่อการรับงานของลูกค้า ส่วนใหญ่จะรับงานจากลูกค้า โดยแนะนำให้ลูกค้ามีการปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องก่อน

สำนักงานบัญชีมีปัญหาในระดับมากด้านมาตรฐานการบัญชีในภาพรวมคิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.65 อันดับที่สองคือ ปัญหาด้านลูกค้า คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.63 อยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ปัญหาด้านภาษีอากร ปัญหาการให้บริการเกี่ยวกับการติดต่อทางราชการ ปัญหาความรับผิดชอบของผู้ทำบัญชี ปัญหาด้านบุคลากรของสำนักงาน ปัญหาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และปัญหาการให้บริการ เป็นต้น

แนวทางในการแก้ไขปัญหาของสำนักงานบัญชี สำนักงานบัญชีจะอธิบายปัญหาให้ลูกค้าเข้าใจ และแนะนำให้ปฏิบัติให้ถูกต้อง ใช้การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของลูกค้าแต่ละรายที่พบ รวมถึงการศึกษาเพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลที่ต้องการ การเข้าร่วมอบรมสัมมนา และรวมถึงการแนะนำให้ลูกค้าเข้าร่วมอบรมสัมมนาเพื่อให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของแต่ละหน่วยงานที่ต้องการด้วย

ไพสิฐ นิกาญจกรณ์กุล (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบริการรับทำบัญชี ของบริษัทจำกัดและห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนในเขตเทศบาลนครอุดรธานี สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีโดยรวมและจำแนกตามรูปแบบธุรกิจ ทุนจดทะเบียน มูลค่าสินทรัพย์รวม รายได้รวมและคุณวุฒิ เห็นว่ามีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบริการรับทำบัญชีอยู่ในระดับมาก 3 – 4 ปัจจัย อยู่ในระดับปานกลาง 1 – 2 ปัจจัย และอยู่ในระดับน้อย 1 ปัจจัยคือ ด้านราคา โดยทุกกลุ่มเห็นว่าปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านบุคคล และด้านกระบวนการมีอิทธิพลมากต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบริการรับทำบัญชี นอกจากนี้ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีที่มีความแตกต่างกันในเรื่องรูปแบบธุรกิจ ทุนจดทะเบียน มูลค่าทรัพย์สินรวม รายได้รวม และคุณวุฒิมีความคิดเห็นเกี่ยวกับอิทธิพลของปัจจัยทั้ง 7 ด้าน ที่มีต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบริการรับทำบัญชีไม่แตกต่างกัน ยกเว้นผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีของห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนเห็นว่าปัจจัยด้านการจัดจำหน่ายมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมากกว่า ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีของบริษัทจำกัด ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีที่มีทุนจดทะเบียนไม่เกิน 5 ล้านบาท เห็นว่าปัจจัยด้านบุคคลมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมากกว่า แต่ด้านลักษณะทางกายภาพมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจน้อยกว่า ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีที่มีทุนจดทะเบียน เกิน 5 ล้านบาท และผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีที่มีสินทรัพย์รวมไม่เกิน 30 ล้านบาท เห็นว่าปัจจัยด้านการจัดจำหน่ายมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมากกว่า ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีที่มีสินทรัพย์รวมเกิน 30 ล้านบาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีแนะนำให้สำนักงานบริการรับทำบัญชีเป็นแหล่งรวมความรู้ด้านบัญชีและภาษีอากรตลอดทั้งเป็นผู้ประสานงานแก้ไขปัญหาอันเกิดจากผู้ใช้บริการกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

อัญชญา เหมวงศ์กุล (2545 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง การศึกษาทัศนคติของผู้ประกอบการในการจัดทำบัญชีสำหรับธุรกิจนิติบุคคลในจังหวัดลำปาง สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นธุรกิจประเภทห้างหุ้นส่วนจำกัด การเริ่มก่อตั้งธุรกิจส่วนใหญ่ริเริ่มเอง และเป็นธุรกิจขนาดย่อมที่มีทุนที่ชำระแล้วไม่เกิน 5 ล้านบาท รายได้รวมไม่เกิน 30 ล้านบาท สินทรัพย์รวมไม่เกิน 30 ล้านบาท และมีการจัดทำบัญชีโดยสำนักงานทำบัญชี สำหรับธุรกิจขนาดใหญ่มีการจัดทำบัญชีโดยพนักงานทำบัญชี และส่วนใหญ่ทำบัญชีด้วยคอมพิวเตอร์

ผู้ประกอบการที่ใช้บริการจากสำนักงานบัญชีมีความเห็นว่า การใช้บริการจากสำนักงานทำบัญชีมีความน่าเชื่อถือมากในเรื่องของการจัดทำบัญชี การให้คำปรึกษาตลอดจนให้คำปรึกษาด้านภาษีอากร และสามารถติดต่อประสานงานกับเจ้าพนักงานเมื่อผู้ประกอบการมีปัญหา

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการจัดทำงบการเงินเพื่อยื่นเสียภาษีต่อกรมสรรพากร ขณะเดียวกันก็เห็นด้วยในการจัดทำบัญชี เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและตัดสินใจ

ผู้ประกอบการต้องการใช้ข้อมูลทางบัญชีเป็นเครื่องมือในการบริหาร ต้องการมีความรู้ทางบัญชีในระดับบริหาร และมีทัศนคติที่ต้องการใช้ข้อมูลทางบัญชี โดยมีพฤติกรรมต้องการจัดทำบัญชีอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การจัดเรียงเอกสาร และการบันทึกรายการบัญชี ตลอดจนการนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนและตัดสินใจ แต่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ทางบัญชีจึงจำเป็นต้องพึ่งพาสถาบันบัญชี เพราะไม่แน่ใจในคุณภาพของพนักงานบัญชีมองว่าความสามารถของนักศึกษาทางบัญชีที่เพิ่งจบการศึกษายังต่ำกว่าที่คาดหวัง ไม่สามารถปฏิบัติงานจริงในการจัดทำงบการเงินได้อย่างถูกต้อง

ข้อเสนอแนะจากการศึกษานี้ ได้แก่ การพัฒนาวิชาชีพการบัญชี ให้ผู้ประกอบการสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งการบริหาร ทางกฎหมายบัญชี ทางกฎหมายภาษีอากร โดยผู้ประกอบการต้องพร้อมที่จะทำบัญชีอย่างถูกต้องตามความเป็นจริง และผู้ทำบัญชีต้องมีคุณภาพซึ่งสถานศึกษาควรมีการพัฒนาโครงสร้างการศึกษา เพื่อผลิตนักบัญชีที่มีความรู้ความสามารถมุ่งเน้นการศึกษาและการฝึกประสบการณ์ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างแท้จริง

นอกจากนั้นหน่วยงานของรัฐต้องให้การสนับสนุน ทั้งในด้านการจัดการอบรมความรู้ทางด้านบัญชีแก่ผู้ประกอบการ และไม่ประเมินเรียกเก็บภาษีโดยไม่ยึดหลักการบัญชี การพัฒนาจึงจะเกิด และส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติโดยรวม